

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

5. Ergasheva N. AHOLI DAROMADLARINING SHAKLLANISHI VA TAQSIMLANISHI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13879582> //Journal of Contemporary World Studies. – 2024. – T. 2. – №. 7. – C. 15-18.
6. Ergasheva N. AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI TAFOVUTNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY VOSITALARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14506708> //International scientific and practical conference. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 28-30.

ZOMIN TUMANIDAGI TURISTIK OB'EKTLARNING RENTABELLIK DARAJASI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Po‘latova Ro‘zagul Yoqub qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali magistranti

Saloxitdinov Sherzod Farxodovich

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada IQTISODIYOTDA TRANSPORTNING TUTGAN O‘RNIturistik ob’ektlarning rentabellik darajasi, iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari va ularning hududiy iqtisodiyot rivojiga ta’siri kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida turistik obyektlarning daromad modeli, investitsiya qaytimi (ROI), xizmatlar hajmi, bandlik darajasiga qo‘shgan hisssasi, agroturizm va ekoturizm yo‘nalishlarining mahalliy iqtisodiyotga ta’siri o‘rganildi. Maqolada statistik ma’lumotlar, sotsiologik so‘rovlar, SWOT tahlil, rentabellik koeffitsientlari, multiplikativ iqtisodiy ta’sir modeli asosida natijalar ishlab chiqilgan. Yakunda Zomin tumanida turizmni yanada rivojlantirish, rentabellikni oshirish va hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Zomin tumani, turizm, rentabellik, iqtisodiy samaradorlik, regional iqtisodiyot, ekoturizm, agroturizm, investitsiya, multiplikator effekti, xizmat ko‘rsatish sohasi.

KIRISH

O‘zbekistonning turistik salohiyati so‘nggi yillarda jadal ravishda rivojlanib, mamlakatning barcha hududlarida turizmni iqtisodiy o‘rnatishning ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylantirmoqda. Jizzax viloyati, ayniqsa, Zomin tumani o‘zining boy tabiiy resurslari, milliy bog‘i, ekoturistik landshaftlari, tog‘-ozmon ekosistemalari va iqlim sharoiti bilan yurtimizning eng yirik turistik mintaqalaridan biridir. Zomin milliy bog‘i, O‘rikli soy, Qurama tog‘ tizmasi, shifobaxsh dam olish maskanlari, oilaviy turizm va agroklastlar mintaqada turizmning jadal rivojlanishiga imkon yaratmoqda.

Bugungi kunda Zomin tumanidagi turistik obyektlarning rentabellik darajasini o‘rganish va ularning hududiy iqtisodiyotga ta’sirini aniqlash ilmiy va

amaliy ahamiyat kasb etadi. Rentabellik — korxona daromadlari va xarajatlari o‘rtasidagi nisbatni bildiruvchi eng muhim iqtisodiy ko‘rsatkichlardan bo‘lib, turizm sanoatining barqaror rivojlanishida asosiy mezonlardan biridir. Turizm sohasining hududiy rivojlanishga qo‘shgan hissi bir nechta omillar orqali namoyon bo‘ladi: bandlikni oshirish, mahalliy mahsulotlarga talabni ko‘paytirish, infratuzilma modernizatsiyasi, xizmatlar sohasini kengaytirish, investitsiyalarni jalb qilish va hududning brend qiymatini oshirish.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- Zomin tumani ekoturizm bo‘yicha respublikadagi yetakchi hududlardan biri;
- turistlar oqimi yildan-yilga ortib bormoqda;
- turizmning hududiy iqtisodiyotga real ta‘sirini ilmiy asosda baholash zarur;
- rentabellik ko‘rsatkichlarini aniqlash investitsiya siyosati uchun muhim mezon;
- turizmning multiplikativ ta‘siri hali to‘liq o‘rganilmagan.

Shu bois maqolada Zomin tumanidagi turistik obyektlar faoliyati, ularning rentabellik darajalari aniq iqtisodiy ko‘rsatkichlar orqali tahlil qilinadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. Statistik tahlil

Zomin tumani hokimligi, Statistika boshqarmasi, Turizm qo‘mitasi ma‘lumotlari asosida turistlar oqimi, daromadlar, xizmatlar hajmi tahlil qilindi.

2. Rentabellik koeffitsienti (R) hisoblash

$R = (\text{Sof daromad} / \text{Umumiy xarajatlar}) \times 100\%$ formuladan foydalanildi.

3. Sotsiologik so‘rovlar

- 150 nafar mahalliy aholi;
- 70 nafar tadbirkor;
- 85 nafar turistlar o‘rtasida so‘rovlar o‘tkazildi.

4. Multiplikator tahlili

Turizmning hududiy iqtisodiyotga ta‘siri Keynes multiplikatori orqali baholandi:

$$k = 1 / (1 - MPC)$$

MPC — iste‘molga moyillik koeffitsienti.

5. SWOT tahlil

Zomin turizmi kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlar va tahdidlar o‘rganildi.

6. GIS (geografik tizim) tahlili

Turistik obyektlar joylashuvi — Zomin milliy bog‘i, dam olish maskanlari, agroklastlar xaritalashtirildi.

NATIJALAR

1. Zomin tumani turizm salohiyati: statistika

2022–2024-yillar kesimida:

Ko‘rsatkich	2022	2023	2024
Turistlar soni	310 ming	365 ming	417 ming
Ichki turistlar	280 ming	325 ming	372 ming

Xorijiy turistlar	30 ming	40 ming	45 ming
Turistik xizmatlar hajmi (mlrd so‘m)	140	186	235
Bandlik	4 800 kishi	5 200 kishi	5 850 kishi

Bu natijalar Zomin turizmi tizimli ravishda o‘sayotganini ko‘rsatadi.

2. Zomin tumanidagi asosiy turistik obyektlar rentabellik ko‘rsatkichlari

Quyidagi obyektlar o‘rganildi:

- “Zomin milliy bog‘i”
- “Zomin Oromgohi”
- “O‘rikli soy eko-loyihasi”
- Shifobaxsh sanatoriyalar
- Oilaviy dam olish majmualari
- Agro-turizm fermalari

Rentabellik koeffitsientlari:

Obyekt nomi	Rentabellik (%)
Zomin milliy bog‘i	38%
Zomin oromgohi	32%
Sanatoriyalar	28%
Eko-fermalar	24%
Oilaviy dam olish maskanlari	22%

Umumiy tuman bo‘yicha o‘rtacha rentabellik 28,8% ni tashkil etdi.

3. Turistik obyektlarning hududiy iqtisodiyotga ta‘siri

3.1. Bandlik va aholi daromadlari o‘sishi

So‘nggi 3 yilda:

- 1050 ta yangi ish o‘rni yaratildi;
- xizmat ko‘rsatish sohasida aholi daromadlari 21% ga oshdi;
- agroturizm orqali 350 ta oilaviy xo‘jalik Barqaror daromad manbaiga

ega bo‘ldi.

3.2. Mahalliy mahsulotlar bozoriga ta‘sir

Turistlar tomonidan eng ko‘p xarid qilinadigan mahsulotlar:

- asal va tog‘ o‘simliklari mahsulotlari;
- quritilgan mevalar;
- milliy hunarmandchilik buyumlari;
- “Zomin o‘riklari” brend mahsulotlari.

Yillik aylanma — **38 mlrd so‘m**.

3.3. Multiplier Effekti

So‘rovlar asosida aniqlangan iste‘molga moyillik (MPC):

$$MPC = 0,74$$

Multiplikator:

$$k = 1 / (1 - 0,74) = 3,84$$

Demak, turizmga kiritilgan har 1 so‘m mintaqada 3,84 so‘mlik iqtisodiy qiymat yaratadi.

3.4. Infratuzilmaning rivojlanishi

So‘nggi 4 yilda:

- 76 km yo‘l ta‘mirlandi;
- 18 ta mehmonxona va dam olish maskani ochildi;
- mobil aloqa qamrovi 98%ga yetdi.

SWOT tahlil

Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar
Boy tabiiy resurslar	Infratuzilmaning bir xilligi
Ekoturizm salohiyati	Raqamli xizmatlar rivojlanmagan
Zomin milliy bog‘i	Markazga uzoqlik
Mahalliy brend mahsulotlar	Kadrlar yetishmasligi
Imkoniyatlar	Tahdidlar
Investitsiyalar oqimi	Ekologik xavflar
Xorijiy turistlar o‘shishi	Raqobat
Agro va eko-turizm kengayishi	Iqlim o‘zgarishi

MUHOKAMA

Tahlil natijalariga ko‘ra, Zomin tumanida turizmning iqtisodiy samaradorligi juda yuqori. Rentabellik darajalari O‘zbekiston o‘rtacha ko‘rsatkichidan yuqoriroq (25–27%) bo‘lib, bu hududning iqtisodiy imkoniyatlari yaxshi yo‘lga qo‘yilganini ko‘rsatadi.

Turistik obyektlar nafaqat bevosita daromad manbai, balki ko‘p tarmoqli iqtisodiy tizimning stimuliga aylanmoqda:

- qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga talab oshmoqda;
- xizmat ko‘rsatish sohalari kengaymoqda;
- oilaviy tadbirkorlik rivojlanmoqda;
- transport va infratuzilma yaxshilanmoqda.

Shu bilan birga, tahlil bir qator muammolarni ham ko‘rsatdi:

- marketing strategiyalari yetarli emas;
- kadrlar tayyorlash sust;
- ekologik monitoring talab etiladi;
- brend-menejmentning yo‘qligi.

XULOSA

Zomin tumanida turizmning rentabellik darajasi yuqori bo‘lib, hududiy iqtisodiyotning o‘shishiga sezilarli darajada ta‘sir ko‘rsatmoqda. Turizmning iqtisodiyotga qo‘shgan hissasi quyidagilarda namoyon bo‘lmoqda:

- bandlikning oshishi;
- xizmatlar sektorining rivojlanishi;
- mahalliy mahsulotlarga talabning ortishi;
- investitsiyalarning ko‘payishi;
- infratuzilma modernizatsiyasi;

- hududiy brend kuchayishi.

Tavsiyalar:

1. Zomin turizmi uchun **strategik rivojlanish dasturini ishlab chiqish**;
2. Ekoturizm obyektlari uchun **raqamlashtirish tizimini** joriy etish;
3. Mahalliy tadbirkorlar uchun **grant va imtiyozli kreditlar** ajratish;
4. Ekologik barqarorlikni ta‘minlash;
5. Zomin brendi ostida eksportga yo‘naltirilgan mahsulotlar ishlab chiqish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi hisobotlari (2022–2024).
2. Jizzax viloyati Statistika boshqarmasi ma‘lumotlari.
3. UNWTO Tourism Economic Impact Report, 2023.
4. Sharpley R. Sustainable Tourism Development. London, 2020.
5. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. T., 2022.
6. Keynes J. General Theory of Employment, Interest and Money.
7. Цой М. Развития сферы услуг в Узбекистане: тенденции и перспективы //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 73-86.
8. Салохитдинов Ш. Мамлакатимизда хизматлар соҳасининг ривожланиши ва таркибий ўзгаришлари таҳлили //Центральноазиатский журнал образования и инноваций. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 93-97.
9. Saloxitdinov S., Xayitboyeva M. " EKOTURIZM VA YASHIL IQTISODIYOT: ATROF-MUHITNI ASRASHDA SAYYOHLIKNING ROLI": <https://doi.org/10.5281/zenodo.14597933> //International scientific and practical conference. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 194-196.
10. Saloxitdinov S., Qurbanova M. BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA" YASHIL TURIZM" NING O'RNI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14554666> //International scientific and practical conference. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 28-30.

XORIJDA TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH TAJRIBALARI VA UNDAN O‘ZBEKISTONDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Fayzullayeva Sojida Farxodovna

O‘zMU Jizzax filiali assistenti

ORCID: 0009-0008-4903-6190

[*sojidafayzullayeva44@gmail.com*](mailto:sojidafayzullayeva44@gmail.com)

Hozirgi iqtisodiy islohotlar sharoitida jahonda turistik xizmatlarining turlari va jozibadorligi oshib bormoqda: shu jumladan mazkur sohaga taaluqli bo‘lgan kasb-kor bilan shug‘ullanuvchilar soni ham ortib bormoqda, shunidek, sayyohlik bilan shug‘ullanadigan kasb vakillari ham ortib bormoqda. Turizm xalqaro